Executive Summary

BFL has been categorized as a Category B project, as the potential adverse environmental and social impacts on population within the Protected Areas or those living around who depend on the PA for their livelihoods or environmentally important areas are site-specific, reversible and can be readily mitigated.

Therefore, to ensure that all BFL funded projects and programs are environmentally and socially sustainable as well as in line with BFL's policies and guidelines, an Environmental and Social Management Plan (ESMP) involving stakeholder participation and timely public disclosure is required.

An Environmental and Social Management Plan (ESMP) for Royal Manas National Park, describes mitigation measures/good practices at activity level which are required as per the screening protocol. All the screened activities which has potential risks to environment and social management have to prepare ESMP which include environment management and mitigation plans during pre-activity, activity implementation and closing phases. Hence, it contains description of the detailed actions including communities, roles, communication and reporting and monitoring processes required as part of the implementation. In order to ensure that the issues of all stakeholders are taken into account, it includes a stakeholder engagement plan. The plan includes identification of stakeholders, method of engagement, timing and logistics. It is a requirement for all parks and biological corridors to keep record, reporting, review, auditing and update ESMP yearly as per the planned activities.

The activities that required ESMPs for the year 2021 under Royal Manas National Park are:

1. Management of lowland grassland at Specialthang
2. Revival of waterholes at Ravabang and Kanamakura
3. Revival of waterhole at Monmatsho and the saltlicks in its surrounding area

བཀོད་ཁྱབ་བསྡུད་དོན།

འབྲུག་རྒྱལ་ཡོངས་གླིང་ཀའི་ཚེ་སློག་མ་དངུལ་འདི་མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེའི་འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ལས་འགུལ་གྱི་དབྱེ་ཁག་ ཁ་པ་(Category B) ནང་ལུ་ཚུད་དེ་ཡོདཔ་ཨིན། དེ་ཡང་ལས་འགུལ་འདི་ལས་བརྟེན་ཏེ་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁོངས་ནང་སྡོད་མིའི་མི་སེར་དང་ ཡང་ན་ སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁོངས་ཀྱི་མཐའ་སྐོར་ཏེ་འཚོ་བ་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁོངས་ལུ་བརྟེན་སྡོད་མིའི་མི་སེར་ ཡང་ན་ གལ་ཅན་གྱི་མཐའ་སྐོར་གནས་སྟངས་ཀྱི་ས་ཁོངས་ཚུ་ལུ་གནོད་པ་འབྱུང་ཉེའི་ཉེན་ཁ་ཡོདཔ་ད་ གལ་སྲིད་གནོད་པ་འབྱུང་པ་ཅིན་ གནོད་ཉེན་ཚུ་དམིགས་གསལ་ས་གནས་ནང་རྐྱངམ་ཅིག་འབྱུང་ནི་དང་ གནོད་ཉེན་མར་ཕབ་རྐྱབ་ནི་དང་ རྩ་མེད་ཡང་གཏང་ཚུགསཔ་ཨིན།

དེ་འབདཝ་ལས་ འབྲུག་རྒྱལ་ཡོངས་གླིང་ཀའི་ཚེ་སློག་མ་དངུལ་ཐོག་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ཡོད་པའི་ལས་འགུལ་དང་ལས་སྣ་ཚུ་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་ མི་སྡེ་གཉིས་ལུ་ཡུན་བརྟན་གྱི་ཕན་པ་ཡོདཔ་བཟོ་བ་གི་མ་ཚད་ འབྲུག་རྒྱལ་ཡོངས་གླིང་ཀའི་ཚེ་སློག་མ་དངུལ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལམ་སྟོན་དང་འཁྲིལ་ཐབས་ལུ་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་དགོཔ་ད་ མི་དམངས་གྲོས་བསྡུར་དང་ དུས་དང་དུས་སུ་མི་དམངས་ལུ་གསང་བ་བཤད་ནི་འདི་དགོཔ་ཨིན།

རང་བཞིན་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་ནང་ གླིང་ཀ་དང་སློག་ཆགས་རྒྱུན་ལམ་ཚུ་ནང་ལས་སྣ་ཚུ་འབད་བའི་སྐབས་ ཐབས་ལམ་དང་བཟང་སྤྱོད་ཚུ་གསལ་སྟོན་འབདཝ་ཨིནམ་ད་ འདི་ཡང་ལས་སྣའི་གདམ་སེལ་ལམ་ལུགས་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ཨིན། གདམ་སེལ་འབད་ཡོད་པའི་ལས་སྣ་གི་ནང་ལས་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་ལུ་གནོད་ཉེན་ཡོད་པའི་ལས་སྣ་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་བཟོ་དགོ། འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་ནང་ ལས་སྣ་འགོ་མ་བཙུགས་པའི་ཧེ་མ་གཞི་བཙུགས་འབད་བའི་སྐབས་དང་མཇུག་བསྡུཝ་ད་ལུ་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་འཛིན་སྐྱོང་དང་གནོད་ཉེན་མར་ཕབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཚུ་བཙུགས་དགོཔ་ཨིན། དེ་འབདཝ་ལས་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་ནང་ ལས་སྣ། མི་སྡེ། ལཱ་འགན། བཛ་སྤྱོད་དང་སྙན་ཞུ། དེ་ལས་ལྟ་རྟོག་ལམ་ལུགས་ཚུ་གི་སྐོར་ལས་འགྲེལ་བཤད་ཁ་གསལ་ཚུད་དགོཔ་ཨིན། འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་ནང་ལུ་ གྲལ་གཏོགས་འབད་དགོ་པའི་ཁེ་གྱུད་ཡོད་མི་ཚུ་གི་ཉོག་བཤད་ཚུ་ཚུད་དགོ་པའི་ཁར་ ཁེ་གྱུད་ཡོད་པའི་མི་ཚུ་གི་དོན་ལུ་གྲལ་གཏོགས་འཆར་གཞི་དགོ། གྲལ་གཏོགས་འཆར་གཞི་འདི་ནང་ ཁེ་གྱུད་ཡོད་མི་ངོས་འཛིན་འབད་ནི་དང་གྲལ་གཏོགས་འབད་ནིའི་ལམ་ལུགས་ དེ་ལས་གྲལ་གཏོགས་ཀྱི་དུས་ཚོད་དང་བཅའ་སྒྲིག་ཚུ་ཚུད་དགོཔ་ཨིན། གླིང་ཀ་དང་སློག་ཆགས་རྒྱུན་ལམ་ཡིན་ཚང་ཚུ་གི་མཆར་གཞི་ལས་སྣ་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ དྲན་ཐོ་དང་སྙན་ཞུ། བསྐྱར་ཞིབ། རྩིས་དཔྱད་འབད་ནི། དེ་ལས་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འདི་ལོ་བསྟར་བཞིན་དུ་དུས་མཐུན་བཟོ་དགོཔ་ཨིན།

མ་ནུས་རྒྱལ་ཡོངས་གླིང་ཀའི་དོན་ལུ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༢༧ ནང་མཐའ་འཁོར་གནས་སྟངས་དང་མི་སྡེ་འཛིན་སྐྱོང་འཆར་གཞི་འབད་དགོཔ་ཡོད་པའི་ལས་སྣ་ཚུ་ཡང་།

༡༽ སི་པི་ཤལ་ཐང་ལུ་མཐའ་སའི་རྩ་ཐང་ཉམས་བཅོས་འབད་ནི།
༢༽. ར་ལྷ་བང་དང་ཀ་ན་མག་ར་ལུ་རི་དྭགས་སེམས་ཅན་ཆུ་འཐུང་ས་ལེགས་བཅོས་འབད་ནི།
༣༽. མན་མ་མཚོ་ལུ་རི་དྭགས་སེམས་ཅན་ཆུ་འཐུང་ས་དང་མཐའ་འཁོར་ལུ་ཡོད་པའི་རྩྭ་ཟ་སའི་ས་ཁོངས་ལེགས་བཅོས་འབད་ནི།
༤༽. མ་ནུས་ལུ་བལྟ་ཤལ་ལམ་དང་བལྟ་ཤལ་སྒར་བཟོ་ནི།
༥༽. སྒོ་གསེང་གི་དོན་ལུ་གསེར་ཞ་གཟུང་སའི་ས་ཁོངས་བཟོ་ནི།